

MATRIMONI I ESTRATÈGIES FAMILIARS AL VILASSAR DE MAR DEL SEGLE XIX

Embolics familiars de les famílies Sust, Carrau, Vives i Casanovas

Xavier Sust Fatjó

Resum: Descripció d'un conflicte entre diverses famílies al Vilassar del segle XIX arran del trencament d'un compromís matrimonial. S'exposa les estratègies familiars, els diversos punts de vista i la vinculació dels protagonistes i dels entorns familiars (de la vila i d'Amèrica), el paper de l'església, de la Cúria Diocesana, etc. És també un retrat sociològic dels habitants de la vila a l'últim terç del dinou.

Paraules clau: Matrimoni, llicència matrimonial, Cúria Diocesana, Dot notarial, viudetat, segones núpcies, trencament compromís matrimonial, escriptura d'esposalles, "esquellotades", Jaume Sust Alsina, Pau Carrau Ferrés, Teresa Sust Alsina, Maria Vives Casanovas, Rosa Casanovas Ribas Vda. Vives.

Jaume Sust i Alsina¹, capità de la pollacra Elvira, era a l'Uruguai per anar a carregar *tasajo* a Paysandú i vendre'l després a Cuba. Havia sortit de Barcelona el 8 de febrer de 1879. El viatge l'impedia assistir al casament de la seva cunyada Maria Vives i Casanovas, de 25 anys, que havia donat paraula de matrimoni a Pau Carrau Ferrés², un vilassarenc de 45 anys assentat a Montevideo, on havia fet fortuna i que, una vegada enviutat, havia tornat a Vilassar a escollir una nova esposa³.

Era una llàstima però l'ofici de marí tenia aquests inconvenients. En Jaume, a més, havia sigut un dels dos testimonis que van fer falta per atorgar la llicència matrimonial doncs, com coneixia en Pau de viatges anteriors a Montevideo, va poder testificar la seva viudetat.

1 Jaume Sust i Alsina (1843-1927) de "can Calafat" o "Can Feliciano". Capità de navili, navegarà en diversos vaixells: "Elvira", "San Francisco de Paula", "Habana", "Regenerada", "Urania", "Magín", "Francisco"... Entre els anys 1860-al 1898. Fent més de 35 viatges transoceànics. Casarà en amb Joaquina Vives Casanovas, i en segones núpcies amb la seva cunyada Maria Vives Casanovas. Tindrà cinc fills. Un cop retirat de navegar, farà una destacada carrera política com alcalde de Vilassar.

2 Pau Carrau Ferrés (1833-1881) de "Can Franciscó". Va marxar a Montevideo, Uruguai als 17 anys per treballar amb els seus germans Joan i Josep i amb el seu cosí germà Pere Carrau Ferrés. Van crear i impulsar l'empresa "Carrau y Cia". Va casar-se amb Micaela Trujillo Britos l'any 1862, amb la que tindrà un fill Pablo. Envidà als quatre anys. Retornarà a Catalunya a finals dels anys 70 amb fortuna i una posició social consolidada. Casarà amb la vilassarenca Teresa Sust Alsina l'any 1879. Morirà l'any 1881 a Vilassar

3 Jaume Sust i Alsina: Manuscrit "*Casa Feliciano d'en Calafat*". Fons documental Xavier Sust Fatjó.

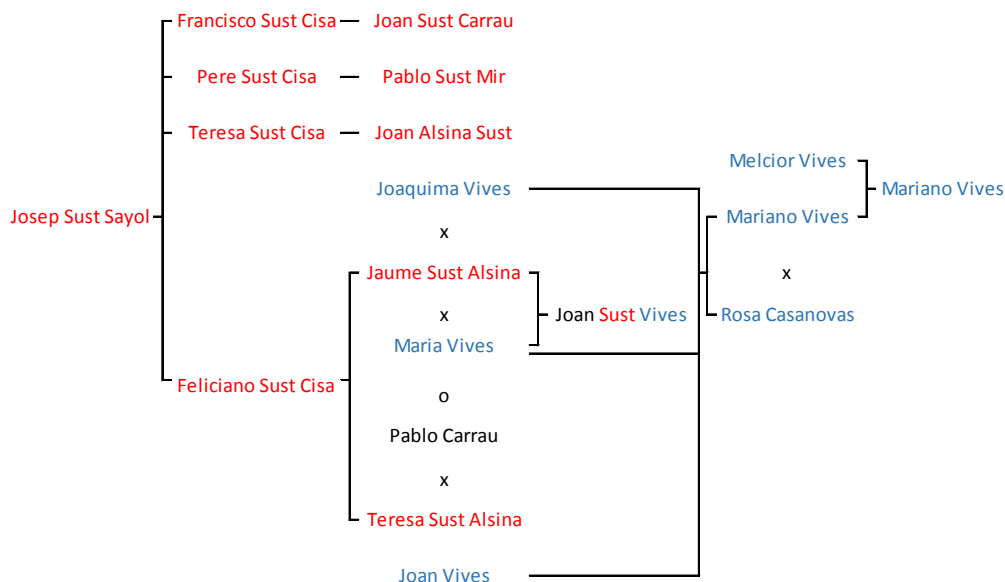
Com que hi havia una notable diferència d'edat entre els contraents i es tractava del casament d'un viudo amb una jova en Pau va demanar, i se li va concedir, que no es fessin proclames matrimonials a la parròquia perquè, d'aquesta manera, els veïns del poble no s'assabentarien del seu casament i s'evitarien els "esquellots", la cassolada que es feia davant de la casa dels nuvis quan hi havia un casament de conveniències. Si el casament era entre un vell ric i una noia jove no hi havia cap dubte que hi haurien esquellots davant de casa seva la nit de noces.

Pablo Carrau i Ferrés i Maria Vives i Casanovas.

Teresa Sust i Alsina.

Relació familiar entre els protagonistes de la història.

Però les notícies que Jaume Sust va rebre, estant a Montevideo, sobre el casament de la seva cunyada van ser sorprenents. No solament s'havia desfet el compromís entre en Pau Carrau i la Maria sinó que en Pau s'havia compromès amb Teresa Sust i Alsina, la germana d'en Jaume que, amb 38 anys, tenia quasi tots els números per restar solterona. Pau tenia presa per casar-se. Joan Sust i Carrau⁴, cosí germà d'en Jaume i parent d'en Pau, ho explicava en la seva carta⁵:

*Sr. D. Jaime Sust
Montevideo*

Barcelona 8 Abril de 1879

Querido primo salud te deseamos como nosotros la disfrutamos buena á D. G.

Despues de lo que ya te hemos dicho y escrito sobre el negocio de tasajo nada tenemos que decirte, nomás que hagas lo que creas mejor.

Suponemos ya sabes que no se ha llevado á efecto el proyectado matrimonio de D. Pablo Carrau con tu cuñada, también suponemos

⁴ Joan Sust i Carrau (1818-1901) a "Joanet Calafat". Capità de navili. Navegarà a la "ruta del Tasajo" i la "ruta del Pacífic" amb els vaixells "Emilio", "Jaoquín", "Elvira", "Sultán", "Triunfo", "Cataluña".... Casarà amb Maria Sust Mir "Marieta Peret" i no tindrà fills. Tindrà negocis immobiliaris que li reportaren una remarcable posició econòmica. Morirà el 1901. Era cosí tercer de Pau Carrau Ferrés.

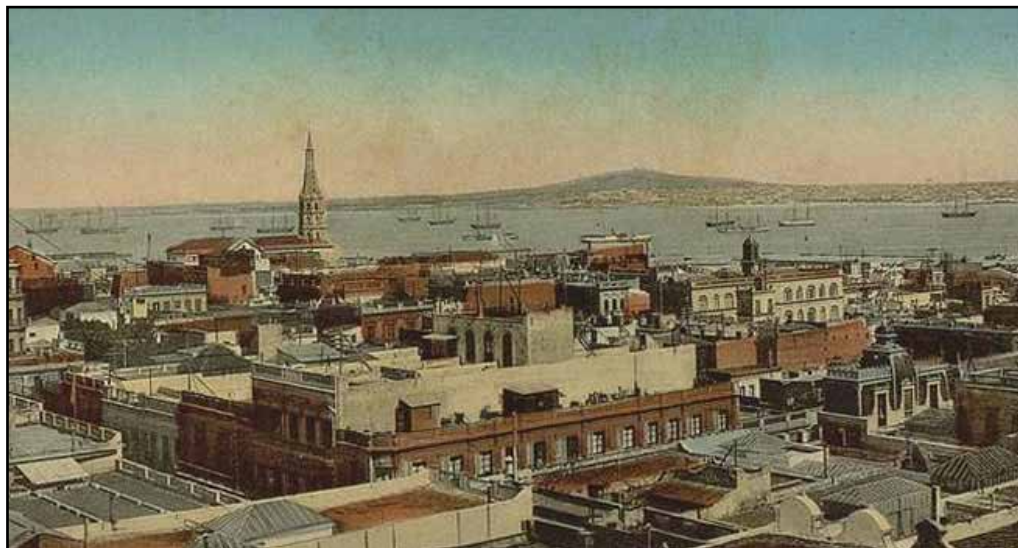
⁵ Aquesta i les dues cartes següents són al fons documental Xavier Sust Fatjó.

sabes que el citado Pablo se ha comprometido casarse con tu hermana Teresa, que ya lo habrían verificado si tu suegra, cuñada y cuñado no se hubiesen opuesto á ello, pues que fueron a la Curia a impedir les dieran licencia para efectuarlo. No te explicaremos todo lo que ha pasado y esta pasando, porque creemos que ya lo sabrás por tu madre y hermana, pero sí te diremos que en nuestro concepto hizo muy bien el citado Carrau en no casarse con la tal Señorita porque sobrados motivos le dieron. Por supuesto que no lograrán que se case con tu cuñada pero sí lograrán fastidiarlo y arrancarle alguna cantidad pues que esto último es lo que ahora mas pretenden. Nosotros creemos que la citada tu suegra y cuñados proceden con poca dignidad y poco respeto hacia ti y están demostrando que ante el interés no tienen consideración a nada ni á nadie.

Como tu mas próximo pariente yo, (Juan) he escrito á tu esposa una carta suplicandole dijese á su madre y hermanos desistiesen de tal propósito, pues que no dudaba te darían un disgusto, no dudo aprobarás que haya escrito la tal carta.

Maria, Carmeta y Pepito te saludan, y dispon como gustes de tus primos.

Juan Sust

Montevideo des del terrat de Casa Carrau.

Joan Sust i Carrau i Pau Sust i Mir. (Fons Joan Ma. Sust i Sust).

A Paysandú Jaume Sust i Alsina va seguir rebent notícies de tot aquest afer que apassionava Vilassar en aquell moment. Aquest cop de Joan Alsina i Sust⁶, un altre cosí germà seu que residia a Montevideo. La carta deia el següent:

Montevideo 14 de Mayo 1879

*Sr Dn Jaime Sust
Paisandu*

Mi muy querido primo y amigo:

La presente tiene por objeto en cumplimiento de mi deber, ponerte al alcance de cuanta noticia puede adquirir relativo al camino que va tomando la marcha del futuro Enlace de tu hermana, con nuestro común amigo Pablo Carrau.

Pues aunque no ignoro que el Sr Tremoleras te remitió antehayer unas cartas que para ti recibió de Europa, lo que supongo que habría de tu querida familia, de lo cual deduzco te pondrían al corriente de cuanto acontece relativo a lo que nos ocupa.

Tocame amí á hora mi amigo y primo Jaime, transmitirte lo que expresa Pablo Carrau en una carta que escribió a su primo Pedro Carrau, el cual tuvo la galantería de dármele a leher y dice: Teniendo ya dados todos los pasos para casarnos, cuando fuy a la curia me encontré impedido

⁶ Jaume Alsina i Sust (1845- 1910) "Joanet de ca la tia Teresa". Va establir-se amb el magatzem "Juan Alsina, Proveedor de buques" al port de Montevideo. Va casar-se a l'Uruguai amb Paulina Martori Ventura amb la que tindrà set fills. Morí a Bueos Aires el 1910.

para efectuarlo, pues que la madre de mi ex futura, empujada al parecer por los de su familia y que ella por si sola parece una abogada, tuvo por conveniente proceder así y con el caris que lleva esto, me parece probable dara lugar á un pleyto: figúrate yo que no estoy acostumbrado a estas cosas sí me vendrá de nuevo: Jaime; debo decirte al efecto, que lo tomes con filosofía y esperas el fallo de esto con resignación y que no te afectas, pues estoy en la convicción que esto no ha de seguir así y que se arreglara, lo digo porque así me parece que debe ser.

Conversando con Pedro Carrau sobre el particular, me dijo: yo si fuese de Pablo, daría los poderes a Juanet Calafat para que lo arreglase a su modo y le defendiere; de lo que soy de su parecer y creo será lo mas asertado.

Ocupandome de todo un poco, debo decirte que los fondos que tenían mi hermano en Parnagua, se les telegrafio que para el 14 del actual mandarían dichos fondos a Wagner, por lo que se espera saber si dicho Sr se recibió de este dinero.

Te estimare te sirves entregar las adjuntas al amigo Mariano Roig y dígame que después de una hora que había entregado las ultimas a carlin, recibí estas.

De nuestro querido primo Pablo y su hijo nada te digo por suponer habran ya sabido y si están, le diras que recibí su ultima y que les saludo afectuosamente en c^a de su hijo y que reciben los recuerdos de mi esposa y demás; recibíéndolos tu lo mismo, me repito tu primo y amigo S.S.

Recuerdos de Emilio para todos

J. Alsina Sust

Jaume Sust no va tardar massa en rebre una tercera carta per part d'un altre cosí germà. Aquesta vegada de Pau Sust i Mir⁷:

Montevideo Junio 7 de 1879

Sr D Jaime Sust

Paysandú

Apreciado primo: Por fin ayer llegamos con salud y deseo que tu disfrutes de igual beneficio.

Por la tuya veo sabías que tenías la carne lista y hoy han pagado aquí 3000 y pico de \$ por lo que supongo ya habras recibido el resto á estas horas. Mi opinión es que en noviembre valdrán mas las carnes en la Habana que en la época que llegaremos pero no nos es posible aguardar tanto tiempo sin peligro de perderse el articulo.

⁷ Pau Sust Mir (1832-1899) "Pau Peret". Capità de navili, navegarà amb la corbata "Amazona". Casarà amb Adelaida Gelpí Mir i tindrà sis fills. Més tard s'establirà com a negociant primer a Buenos Aires i després a Rosario definitivament. Va morir, però, circumstancialment, a Barcelona el 1899.

He recibido cartas en que me dicen que tu hermana se casó el 30 de Abril Dios les de mil felicidades y les conserve largos años de vida. Tu suegra movió un verdadero escandalo impidiendo el casamiento en cuestión hasta que la curia lo rechazó y tu cuñado cuando supo el proyectado enlace de tu Ermana con Pablo Carrau fue a insultarlo diciendo que se encomendase a Dios que lo perseguiría por todas partes. En fin han demostrado que no te aprecian ya que son codiciosos con fanatismo y no duda que han caído del concepto de todo el pueblo. Tienen en su poder las joyas que costaron 800\$ y unos 200\$ mas y aun pedían un dote para tu cuñada y que indemnizarse lo que tu cuñado hubiera ganado en el viaje y muchas otras cosas por el estilo.

Creo poder salir el Lunes D M

Dispon de tu primo y amigo. No tengo mas tiempo.

Pablo Sust

L'embolic era gran. Jaume estava entre dos focs. Per una banda la família de la seva dona, per l'altra la seva germana. Els cosins sembla que s'havien decantat a favor de Pau Carrau, ja sigui perquè creien que era el que veritablement tenia raó, ja sigui senzillament per la que ara en diuen solidaritat de gènere. Què havia passat perquè s'arribés fins aquest punt? Miraré de fer un esbós de tota aquesta història que es podria qualificar més de comèdia que de tragèdia.

En Pau, el 18 de febrer, la vigília del dia concertat per casar-se amb Maria Vives Casanovas, que era al cap de deu dies d'haver salpat en Jaume cap a Amèrica, va trencar el seu compromís. Just un mes després, el 19 de març, va acordar matrimoni amb Teresa Sust, preveient celebrar-lo a primers d'abril. Per aconseguir-ho havia d'anul·lar la llicència matrimonial anterior i demanar-ne una altra amb la nova parella.

Rosa Casanovas⁸ Vda. Vives, la mare de la frustrada núvia, va reaccionar frontalment a aquesta nova situació. Era una dona molt batalladora i no es podia quedar amb els braços creuats davant la nova situació creada amb la renúncia de Pau Carrau Ferrés de casar-se amb la seva filla Maria Vives i Casanovas i pretendre casar-se, en canvi, amb Teresa Sust i Alsina, germana del seu gendre Jaume.

⁸ Rosa Casanovas Ribas (1823-1915) de "Can Mariano" o de "Can Nyol" era germana de Josep Casanovas Ribas fabricant, i després alcalde de Vilassar. Va casar-se amb Mariano Vives Sarlat, mestre de cases nat a Mataró amb el qual va tenir cinc fills del que sobrevisqueren tres. Enviudà el 1861. La seva filla Maria Vives Casanovas es una de les protagonistes d'aquest article

Mariano Vives i Sarlat i la seva vídua Rosa Casanovas.

Rosa Casanovas ja havia passat per altres mals moments⁹. El seu marit, Mariano Vives i Sarlat, feia divuit anys que havia mort deixant tres fills. Joaquina amb 9 anys, Maria amb 7 i Joan amb 4. La família del seu marit es dedicava a la construcció, però quan escassejava la feina feien pel seu compte alguna casa per després vendre-la. Una de les cases que havien promogut a Vilassar de Mar, coneguda després per Can Piules, situada al carrer de Montserrat entre el carrer de la Pau i el de Santa Isabel, la van iniciar pensant que seria per en Mariano i la Rosa. Però en Mariano va morir abans que s'acabés de construir. La Rosa i els seus tres fills la van ocupar, però els seus titulars eren el seu sogre i el seu cunyat Melcior.

La qüestió és que Josep Gras Pérez, un amic d'en Melcior, es va interessar per la casa i la va voler comprar. Josep Gras era un ric navilier que va ser propietari de diversos vaixells, els bergantins-corbeta *Julito* i *Vilasar* i les corbetes *Maria* i *Rosario*, amb els que comerciava a l'Argentina, a l'Uruguai, a Cuba, a Mèxic i als Estats Units, per cert, a Nova Orleans va fer amistat amb Domingo Fatjo i va acabar sent el seu consogre. El seu fill Josep Gras i Bracons va ser qui es va casar amb Henriette, una de les dues filles quarentones que Domingo Fatjo va facturar cap a Barcelona¹⁰ al desfer la família que havia creat amb la mulata Elizabeth Wilson per casar-se amb l'alemanya Susan Richter von Berthold. Wilson és un nom relativament comú però no seria estrany que Elizabeth estigués relacionada, per antics vincles d'esclavatge, amb un tal Wilson que era el veritable propietari de la goleta *Matilde*¹¹ però que, en els seus papers hi constava Pere Mas, conegut a Vilassar de Mar com el Pigat i, encarnat de gegant, molt festejat en la seva Festa Major. El Pigat, quan era capità de la *Matilde*, realitzava el tràfic d'esclaus

9 Relat a la còpia al carbó del manuscrit de Joan Sust Vives "Extret del memorial familiar de Joan Sust Vives referent a les trifulgues que passà l'àvia Rosa Casanovas Ribas amb els seus fills, després de la mort de l'avi Mariano Vives Sarlat". Fons documental Xavier Sust Fatjó.

10 *Slave Manifest* de Domingo Fatjo del 23 de maig de 1855 al port de Nova Orleans.

11 *Correspondence with the British Commissioners at Sierra Leone, the Havanna, Rio de Janeiro and Surinam, relating to de Slave Trade*. 1837. Pag. 60.

des d'Àfrica a Cuba i, suposadament, també exercia activitats de pirateria. Era l'explicació que els anglesos donaven al fet que a la goleta hi haguessin trobat dos canons del calibre 6 i un del 18, i una gran quantitat d'armes de foc i de municions. Com es veu, els mateixos cognoms es van repetint constantment entrellaçats per motius comercials, nàutics o familiars.

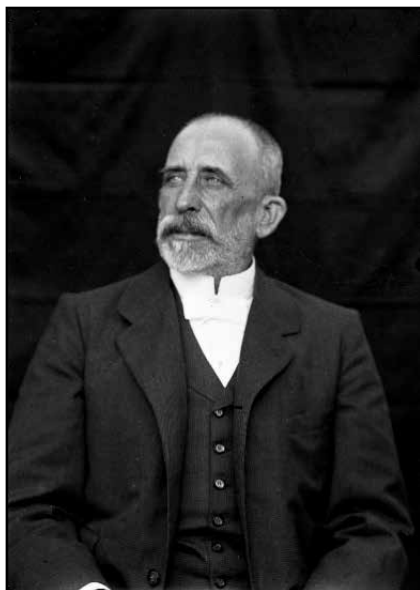

El carrer de Montserrat i les eixides de les cases del carrer de l'Església a Vilassar de Mar.

Tornant al nostre tema, resulta que Josep Gras i Pérez estava molt interessat en què Vicenç Vilà Bosch¹², en Piules, un home de tota la seva confiança que era un dels capitans dels seus vaixells, visqués molt a prop seu. Josep Gras vivia al carrer de l'Església cantonada Santa Isabel. El darrera de la seva eixida s'obria al carrer Montserrat al front mateix de la casa que havien construït els Vives. L'ocasió era única. No la podia perdre. Segons Joan Sust i Vives¹³, un nét de Rosa Casanovas que no va viure aquesta història però segurament la va sentir contar moltes vegades a casa seva, Josep Gras "era un home que sempre tenia amics a casa seva disposats a dir-li en tot sí, entre tals homes hi era l'oncle Melcior". Possiblement devia donar molt de sí els banys turcs, revestits amb rajola de color sang pròpia per a paraments exposats a la calor.

12 Vicenç Vila Bosch (1825-1917) (a) "Avi Piules". Capità de navili. Navegarà en els vaixells "Acancia", "Vilasar" del navilier Josep Gras Pérez etc. Farà la "ruta del Tasajo" i la de Carib. Casarà amb Caterina Tió i Bassa amb la qual tindrà cinc fills. Morirà el 1917 a Vilassar.

13 Joan Sust Vives (1888-1970) de "Can Calafat", fill de Jaume Sust Alsina i Maria Vives Casanovas. Farà estudis de marina arribant a capità. No continuà, però, la carrera. Es dedicà al comerç. Casarà amb Maria Jesús Sust Sust l'any 1931 amb la qual tindrà dos fills.

Vicenç Vilà, en Piules, de jove i quan era l'Àvi Piules.

L'oncle Melcior va considerar que no es podia negar la venda de la casa a Josep Gras. No va tardar massa temps a convèncer al seu pare que, potser pels diners que es pagaven, calia fer-la. La casa es va vendre i, com que a partir de llavors Vicenç Vilà hi va viure, va ser coneguda com Can Piules. La resta de la història és millor conèixer-la per les pròpies paraules de Joan Sust Vives:

L'àvia al sentir-ho, va recordar que aquella casa no es podia vendre, per que el seu home, l'avi, l'havia fet per ells. L'oncle Melcior es posà fet una fera, dient que ell havia donat paraula que es vendria, i que així seria encara que lo de dalt vingués a baix. El besavi es posà al costat de l'oncle Melcior, i l'àvia per la pau cedia; però la venda no era possible per que la casa posada a nom del besavi i de l'àvia, i havent-hi menors no es podia vendre la casa a no ésser que els declarassin pobres de solemnitat, que necessitessin vendre-la per sa subsistència. Per a poder declarar-los-en els varen fer pobres misèrrims tirant-los al carrer sense la més mínima pietat. Els tràmits legals que es feren els ignoro; però sembla que hi varen ésser anuncis en la Casa de la Vila i que el nunci proclamà pels carrers el seu contingut. La casa es va vendre i segurament d'ella procedirien de tal venda els vuit reals que l'àvia cobrava del besavi. Quin quadre tan trist: l'àvia amb dues noies la tia Joaquina, la més gran de 13 anys, la mare i l'oncle Joanet al mig del carrer. L'àvia en trobar-se amb tal situació va pensar amb els seus germans. L'oncle Noi, el germà més gran que tenia la fàbrica iniciada pel besavi, li va dir no tinguis por, un urdidor a cada noia i al noi un cabàs i a collir fems. Produeix esglai tant gens de caritat.

La bullanga de 1842 a Barcelona.

Veient l'àvia que no podia esperar res dels germans, es va recordar dels Piella, del senyor Francisco i de la senyora Maria, que pobres i treballadors s'havien estat a l'escaleta de la casa del costat. I els que posant màquines de gènere de punt, de primer una i després més, havien arribat a fer-se rics i poder anar a viure a Barcelona on la sort encara els ajudà. No dubtà en anar-los a veure, i va ésser molt ben rebuda. El Sr. Francisco estava molt agraït d'ella, per que en una de les bullangues que tant sovint hi eren a Barcelona, no sabent on anar, buscaren refugi a can Mariano de Vilassar encara que feia 10 anys que no els havia vist i li venia la idea potser ja no es recordarán de nosaltres, l'àvia hi anà. Li donà ànims el record d'aquells temps que estant en son esplendor es desfé ella per ells, i que agraint-li, al despedir-se el Sr. Francisco li va dir que si mai el necessitava que, com si fos un germà, anés a casa seva, que ell s'en anava molt content i agraït. I aquest dia que semblava no hagués d'arribar es va presentar.

Quan l'àvia Rosa Casanovas Ribas, atribolada per trobar-se sense possibilitats a l'ésser llançada de casa pel besavi i germans de l'avi, anar a trobar al Sr. Francisco Piella després de tant bona rebuda, el Sr. Francisco li va dir: i ara que penseu fer? L'àvia li digué que tenia la intenció de posar una botiga de robes i de merceria. Llavors el Sr. Francisco l'acompanyà a varies tendes dient: Tot el que us demani aquesta dona li podeu entregar. Si ella no ho pagués jo en responc. Com se li va obrir el cor a la pobre àvia! I a més li digué quan vingueu a

Barcelona no heu d'anar a la fonda, a casa sempre hi haurà un plat per vos. De diner no va haver de donar-n'hi cap, l'àvia es va espavilar i va sortir de l'apuro; però a més del crèdit que aquelles paraules li obriren, també li procuraren consol al no trobar-se ja tant sola.

Al trobar-se fora de casa seva varen anar a una escaleta que hi havia al costat de la Cooperativa. Cases construïdes en el camiral a la banda de mar i arran de la via del tren. Cases que l'any 1923, per allargar el passeig foren tirades a terra. Estigueren allí poc temps i desseguida vingueren al carrer de St. Roc al nº 6 al costat de casa nº7, o sia a la banda de Barcelona que despès va ésser a can Pau Marsal. Estada al costat de casa que feu que el pare coneixés la tia Joaquina. I d'allí, llogada al padrí de la Maria Mir i Pons, que després es va casar amb el meu germà Feliciano passaren al carrer de St. Joan molt a prop de la plassa de l'Església. Amb el que quedava realitzat el somni de l'àvia de tenir la seva botiga en lloc tant cèntric. Realment aquell trasllat donà molta importància al negoci. L'entrada la dividiren en dos parts. La que donava a la porta d'entrada destinada a lloc de venda, i la que donava a la reixa lloc en que hi treballaven per a poder servir molts dels encàrrecs que rebien. I tenien no sols clientela de Vilassar, sinó que també de tots els pobles del voltant. L'àvia realment s'espavilà i pogué donar la carrera de pilot a l'oncle Joanet.

Com es pot deduir d'aquesta narració de Joan Sust Vives, no ens pot sorprendre que la seva àvia Rosa no es quedés amb els braços creuats davant la fallida del casament de Pau Carrau amb la seva filla Maria. Rosa Casanovas, conjuntament amb el seu fill Joan Vives Casanovas, davant la impossibilitat de forçar el primer casament, van posar els seus esforços en evitar el segon. No ho van aconseguir però, en canvi, van complicar molt la seva celebració. El que havia de ser un senzill procés burocràtic es va transformar en un judici eclesiàstic.

A dalt a l'esquerra, la casa de Rosa Casanovas al Camí Ral i, a la dreta, les cases veïnes de Rosa Casanovas i de Jaume Sust al carrer de Sant Roc.

A l'esquerra les cases de carrer de Sant Joan, just al centre, la casa on es va instal·lar Rosa Casanovas i que actualment és la Confiteria Falgueras. A dalt, l'eixida de la mateixa casa.

Joan Vives Casanovas va heretar la merceria de la seva mare Rosa. L'anunci fa referència al seu pare, però s'oblida de la seva mare.

Pau Carrau Ferrés va haver de donar explicacions a la Cúria Diocesana de tot el que havia passat. A la seva declaració de 17 d'abril de 1879¹⁴, per tal d'obtenir la nova llicència matrimonial, va fer la declaració següent:

Que es realmente cierto que entre el declarante y Dª María Vives mediaron relaciones para contraer matrimonio y que se había ya obtenido la previa licencia, pero circunstancias muy remarcables y dignas de tomarse en cuenta, como son entre ellas el exigir seis horas antes de la señalada para celebrar la ceremonia nupcial, como condición para que el matrimonio pasase adelante la entrega á María Vives de la cantidad reservada de tres mil duros para autorizarla ante notario constitución dotal, esto aparte de que el declarante había ya entregado cuatrocientos duros para comprar el ajuar y ropas y quinientos en joyas, la manera como era recibido por la que debía ser su esposa, así como otros graves accidentes y muy desagradables que ocurrieron a la vista de todo el público, en particular los insultos de que era objeto por parte de un hermano y otro pariente de la propia Vives después de haberse disuelto y acabado todas las relaciones, hicieron comprender y conocieron al declarante de que lejos de entrar en el matrimonio, debía apartarse de él por ser que bajo ningún concepto podría reinar la paz y unión tan necesarias en la vida marital. Y por estos poderosos motivos y habiendole lastimado de un modo inconveniente su decoro y dignidad,

¹⁴ Aquestes i les següents declaracions registrades al *Llibre Esposalles*. Catedral de Barcelona. Llibre 219, núm. 217. 30 abril 1879.

decidió, como en efecto lo realizó, romper de una manera definitiva dichas relaciones, añadiendo que por su parte lleno no obstante de abnegación ha tratado por todos los medios posibles y amistosos arreglar y transigir el asunto, a lo cual se han negado rechazando todos los buenos propósitos del declarante, teniendo entendido que bajo el punto de vista legal no puede constituir impedimento para la celebración del matrimonio que el dicente tiene solicitada licencia, las espresadas relaciones, puesto que según disposiciones legales no se reconocen como validos los esposales tal como pretende la Maria Vives, ni los Tribunales estos pueden admitir demandas sobre ellos sino han sido celebrados por escritura publica.

Teresa Sust i Alsina i la seva mare Rosa Alsina Roldós també es van presentar a la Cúria per donar la seva versió dels fets. L'acte que es va redactar de la seva declaració del 24 d'abril va ser el següent:

Dª Rosa Alsina, viuda, y Dª Teresa Sust, soltera, naturales y vecinas de S. Juan de Vilasar manifestaron que se hallan en antecedentes relativas a la sistemática oposición que la madre e hija Dª Rosa Casanovas, viuda, y Dª Maria Vives han hecho al matrimonio de D. Pablo Carrau con la declarante Teresa Sust, y por ellos y por el conocimiento exacto que han adquirido luego con la práctica de estas diligencias, están enteramente conformes con el proceder del Sr. Carrau, y creen por mas que sean parte interesada, muy fundado el desistimiento del mismo, no solamente por no existir escritura de esponsales, sino también por otros muy racionales motivos que tiene manifestar, en este expediente, por lo que no tienen ningún inconveniente, antes bien es de todo su agrado y aprobación, el matrimonio intentado con el Sr. Carrau, en nada obstante la injustificada oposición de dichas señoras, conformándose siempre a los resultados de la misma.

Se les leyó se ratificaron en ella y la firmó la joven y no la madre por haber espresado no saber, de que certifico.

Davant de totes aquestes consideracions la Cúria, en data de 24 d'abril de 1879, no va dubtar en atorgar una nova llicència de matrimoni a en Pau Carrau Ferrés, aquesta vegada amb la Teresa Sust i Alsina, amb la resolució següent:

Decretamos, que de conformidad con el parecer de nuestro Fiscal debemos declarar y declaramos que no há lugar á las oposiciones formuladas por la madre e hija Dª Rosa Casanovas y Dª María Vives. Líbrense sin más diligencias y con dispensas de dos proclamas, las

correspondientes licencias matrimoniales en favor de D. Pedro Carrau y Dª Teresa Sust; y queden sin efecto las que con fecha de veinte y ocho Enero libramos á favor de aquél y de Dª María Vives.

La llicència, com es pot observar, també dispensava que es fessin proclames matrimonials, amb la qual cosa s'evitaven els esquellots, que serien inevitables en la seva boda. La diferència d'edat no era tan gran, solament era de 8 anys, però en cas de casament d'un vidu amb fortuna els esquellots eren de rigor.

La llicència matrimonial anul·lada entre Pablo Carrau i Maria Vives.
(Fons Joan Ma. Sust i Sust)

L'església de Santa Marta que va ser enderrocada per l'apertura de la Via Laietana de Barcelona i el carrer de Sant Ramon de Vilassar de Mar.

Amb la llicència atorgada, el matrimoni es va poder celebrar sis dies després d'haver-se obtingut. Per evitar possibles problemes davant el rebombori que tenia el casament a Vilassar, aquest es va celebrar a Barcelona. Jaume Sust i Alsina el descriu a les seves memòries¹⁵:

El 30 de Abril de 1879 mi hermana Teresa (única que tengo) a las 10h de la mañana en la Iglesia de Santa Marta de Barcelona se casó con Pablo Carrau Ferrés (a) Pau Franciscó. Lo casó el reverendo doctor D. Jaime Almera, hijo de esta de Vilasar. Después de casados con el séquito que había fueron a tomar chocolate; casi con el mismo séquito a 2h fueron a comer en la fonda de Micaló y después retirándose a su habitación. Esta fue un muy bonito 2º piso de la Calle del Comercio número 25, piso 2º, puerta 2ª. Bonito piso y lujosamente amueblado.

Però la felicitat d'en Pau i la Teresa no va durar massa. O potser només la d'en Pau, que va morir dos anys després. La seva mort també la va descriure en Jaume Sust:

¹⁵ Aquests i els fets següents es narren a Jaume Sust i Alsina: Manuscrit "Casa Feliciano d'en Calafat". Fons documental Xavier Sust Fatjó

El 25 de Agosto de 1881 a 7h15' de la mañana dio un ataque aplopético á mi cuñado Pablo Carrau y Ferrés de cuyo ataque a 10h5' de la misma mañana falleció. Ya había nueve meses que le había dado otro viviendo en Barcelona y de cuyo ataque no había quedado con plena salud. Por esta causa vinieron a vivir en Vilasar habitando una casa alquilada en la calle de Sn. Ramón nº 23 por estar arreglando una casa que compró en la calle Sn. Sebastián nº 20. Como se vé el ataque que sufrió el 25 de agosto fue mortal muriendo a los 48 años de edad.

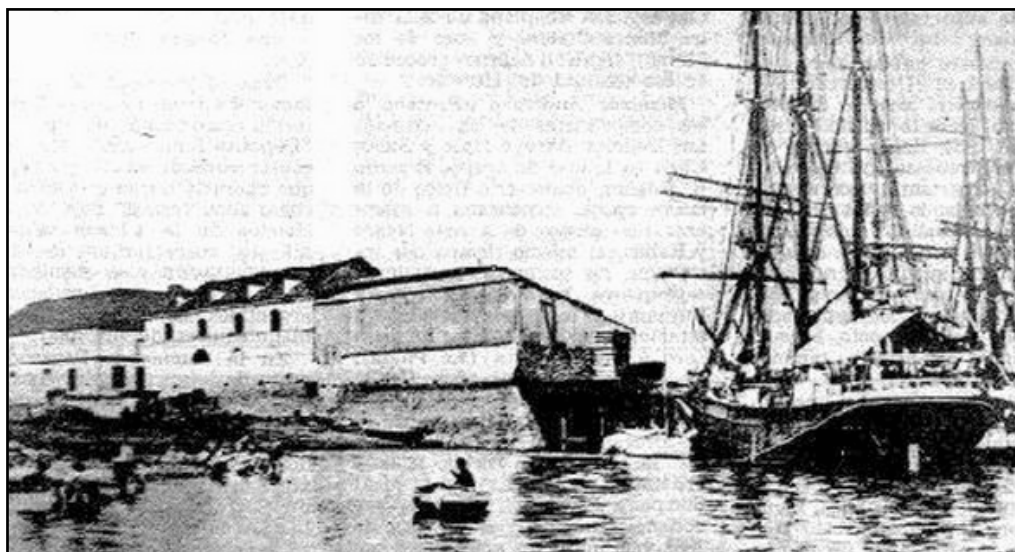
Jaume Sust i Alsina i Joaquina Vives i Casanovas poc després del seu casament.

El temps va anar tancant les ferides que s'havien obert entre els Sust i els Vives amb motiu del casament d'en Pablo amb la Teresa. La mort, uns mesos després, de Joaquina Vives i Casanovas, la muller de Jaume Sust, segurament hi va ajudar. Jaume, que estava embarcat en aquell moment a la pollacra Elvira realitzant un llarg viatge (Barcelona / Montevideo / Paysandú /

Habana / Montevideo / Paysandú / Montevideo / Habana / Vigo / Barcelona)
de quasi dos anys de durada, va narrar la mort de la seva esposa, novel·lada
segons l'esperit realista social de l'època i com si l'hagués viscut directament:

Mi esposa Joaquina Vives y Casanovas el 27 de Marzo de 1882 a las tres y media de la mañana dió luz un Hermoso niño. El parto fué muy feliz; pero estaba más hinchada todavía que en los demás partos. Así siguió sin novedad los días 28 y 29 en términos que á las seis de la tarde de este día encargaba a mi cuñado Juan, que entonces me escribía me dijera que el correo siguiente me escribiría y en la carta que este me escribió quiso escribir: “Te desea ver tu esposa. J. V. de S.”. Serían las nueve y media que Joaquina quería acostarse y en ninguna posición podía; pasó así hasta las diez y tres cuartos que ni acostada ni asentada, ni apoyada estaba bien. Viendo lo mucho que padecía fueron á buscar el médico y este al visitarla dijo sería una tormenta de verano, ordenándole lo que consideró conveniente y al marcharse volvió a repetir diciendo sería solo una tormenta de verano. Tomó los remedios ordenados y no obstante ellos siempre iba encontrándose peor. De tanto padecer a la una quedó en los brazos de mi suegra como muerta y al momento llamaron a los vecinos quienes acudieron enseguida a la búsqueda de sacerdote y mi cuñado en busca del médico y de otro para consulta. El de cabecera era el de casa D. Manuel Cahís y el otro D. Pablo Alsina. Al momento de llegar dijeron era mortal y que no había remedio para ella. Cuando llegaron los médicos estaba recibiendo el Sacramento de la Extremaunción. A las seis de la mañana volvió el médico y volvió a decir no había remedio para ella. Joaquina padeció mucho y siempre en aumento hasta las 8 h 25 m de la mañana del día 30 de Marzo de 1882 que acompañada de muchos parientes de cada parte y sus manos una en brazos de mi cuñada y la otra de mi cuñado entregó su alma al creador. Así sea. D.G.G. – E.P.D. Casi todo el tiempo que emplearon para darle el Santo Sacramento estuvo sin conocimiento y lo recobró cuando ya acababa de recibirlo, y lo mantuvo hasta medio minuto antes de subir su alma al cielo. Desde las diez de la noche al último momento de su vida, que se encomendaba a Dios por su curación o salvación de su alma: a las diez y media pidió la cruz (el Santo Cristo) y mi suegra se lo dio y lo besó y se abrazó en ella: pidió la piqueta del agua bendita y todo lo que se acordaba que tenía fuera bendecido, é invocaba á todos los santos que en cuadros representados había en el cuarto. Media hora antes de recibir el Santo Sacramento fué un momento muy triste de seguro pensaría entonces perder la vida pues se abrazó con su madre y con gemidos muy lastimosos pronunciaba “yo me muero” palabras

que arrancaban el corazón cuando se las oía, y miraba a todos y a mi retrato, dirigiéndole abrazos y sin duda entonces se despediría de mi dedicándome los últimos recuerdos que podía dedicarme. Dos horas antes de morir, Feliciano, mi hijo mayor la llamó gritando madre, madre le besó la mano: y un gemido y una mirada muy compasiva fue la despedida que le pudo dar. Una hora después le enseñaron a mi hija Rosa, e igual fue su triste despedida. Un cuarto de hora antes de morir el recién nacido, que casi nunca había llorado se puso a llorar, hasta parecía despedirse, y al oírlo su madre miró y levantó el brazo señalando fuesen a cuidar el niño. Al poco rato levantó el brazo y lo puso en la espalda de mi cuñada y luego sobre la de mi cuñado, a los dos en señal de abrazo, dando de vez en cuando miradas muy tristes. Tenía una mano en las de mi cuñado y la otra en las de mi cuñada cuando perdió el pulso y entonces mi suegra y cuñado con regular voz suplicaron a Dios recibiese su alma y la perdonase si en algo le había ofendido. Joaquina también lo pronunciaba con los labios y lo que pronunció últimamente fué: “Jesús, José y María os doy mi corazón y alma mía”: Diez segundos tardó en morir. D.G.G. Lo que consuela un poco es verle morir tan cristianamente y como era tan buena nos cabe la esperanza de que al momento había de gozar de la gloria de Dios, que así sea. Yo tuve tan fatal noticia á bordo de la “Elvira” en el puerto de Paysandú el 1º de Mayo y no puedo ponderar lo mucho que me trastornó. Solo los consuelos de la religión santa que tenemos, la dicha de profesar pueden dulcificar penas como esta.

Paysandú.

A en Jaume se li presentava de sobte un nou i difícil panorama. Vidu amb un fill, en Felicià, de 7 anys, una filla, la Rosa, de 2 anys, i un nounat, en Marian, tardà encara quasi un any i mig a tornar a Vilassar. Després de portar el *tasajo* de Paysandú a la Habana no va trobar càrrega per tornar a Barcelona. Volia carregar cotó a Nova Orleans, però no va ser possible, com li va dir Domingo Fatjo, el seu agent en aquella ciutat. Després d'esperar uns mesos a l'Havana, va decidir tornar a Paysandú i duplicar, així, el viatge sense passar per Europa.

Momentàniament la situació es devia resoldre anant a viure en Felicià i la Rosa a casa de la seva àvia Rosa, que vivia amb la seva filla soltera Maria, la que finalment no es va casar amb en Pau Carrau. El nou nat es va lliurar a una dida de Mataró, Brígida Solà, que el va tenir a casa seva fins la tornada de Jaume Sust a principis del setembre de 1883. Què podia fer llavors?

En Jaume havia tingut un any i mig per pensar-ho. Era un home assenyat, polit i, a la vegada, calculador i meticulós. Li agradava mesurar i valorar les coses i les situacions abans de prendre decisions. Era un típic producte del pensament tècnic i científic del segle XIX. Considerava que les decisions s'havien de raonar. Però no calia precipitar-se.

De moment no va prendre cap decisió definitiva. Els seus viatges eren llargs i les seves estades a Vilassar curtes. Va iniciar uns altres viatges de la ruta del *tasajo* a principis de 1884 i de 1885. En el segon va tardar, altre cop, quasi dos anys en tornar. Mentre feia aquest viatge, el 21 de novembre de 1886 va morir la seva filla Rosa després d'una penosa malaltia que va durar, segons la precisió que donava sempre en Jaume Sust, 5 mesos i 18 dies. Calia prendre una decisió ja que les coses no podien seguir d'aquella manera.

No li va ser difícil concloure que li convenia casar-se de nou i que, en una època on es portaven els casaments de conveniències, havia de considerar-se fredament els factors racionals per fer una bona tria. I si es considerava que els fills possiblement ja s'havien "encarinyat" amb la seva avia Rosa i la seva tia Maria, que aquestes havien donat una molt bona assistència a la seva muller Joaquina en la seva mort, que els aspectes pràctics i econòmics comptaven molt en el matrimoni i que el temps arregla totes les coses, la millor solució era casar-se amb la seva cunyada Maria, la qual havia tingut un compromís fallit amb en Pau Carrau, que es va casar després ràpidament amb la seva germana Teresa. El casament, fet mig en secret per evitar també els esquellots, el va descriure també el mateix Jaume Sust i Alsina:

El día 12 de Marzo de 1887 me casé canónicamente con la niña María Vives y Casanovas, cuñada mía, por ser hermana de mi difunta esposa Joaquina. Nos casó el Cura Parroco Regente D. José Giribets, en la

capilla del Santísimo Sacramento á las 5h 5' de la mañana, siendo testigos D. Agustín Lafarga y Riera, de estado casado, organista, natural de Igualada y vecino de esta y D. Francisco Bassa y Verdaguer, casado, sacristan, natural y vecino de la presente. En el casamiento solo vinieron mi madre, mi suegra, hermana y cuñado. A la llegada á casa solo tuvimos el tiempo necesario para tomar chocolate y en seguida con el primer tren nos fuimos a Barcelona de paseo donde estuvimos seis días, y llegamos á esta, donde pasamos sin haberme la molestosa cencerrada, absolutamente nada, que tan usual es hacer á un viudo cuando contrae nuevas nupcias. Cuando proyectamos el casarnos lo tuvimos completamente reservado, hasta los parientes, no haciéndose público y notorio, hasta haberse verificado el casamiento.

Antiga església parroquial de Vilassar de Mar.

Amb aquest enllaç, superant anteriors esdeveniments i embolics, els Vives van constituir un fort nucli familiar, centrat en el matriarcat de Rosa Casanovas Vda. Vives, que es va reforçar amb els naixements d'en Joan i d'en Jaume Sust i Vives, fills d'en Jaume i la Maria. Però possiblement tota aquesta història també va comportar que Teresa Sust i Alsina quedés una mica marginada dins del grup familiar, però, afortunadament, el seu casament li va

proporcionar una gran independència econòmica ja que, en enviudar dos anys després, va poder disposar d'una renda vitalícia que li va deixar el seu espòs. El fill uruguaià del seu marit amb la primera esposa, Pablo Carrau Trujillo, com a garantia d'aquesta renda va haver d'hipotecar un magatzem i una casa a Montevideo. Al morir Teresa, l'any 1892, no consta que deixés béns als seus familiars però sí a la parròquia. En Jaume Sust ho relata així:

Ma esposa Maria Vives en nom meu entregà al Sr. Rector de la Parroquia lo següent:

Uns Rosaris d'or per la SS. Verge del Roser de la Iglesia de Sant Joan de Vilassar de Mar; voluntat de la difunta jermana Teresa. Dit Rosari pesa 24\$ menos 5 grams.

Unas arracades y agulla de pit d'or y diamants, Pesan 12\$ menos 6 grams: Per a la Mare de Deu de la Corte de Sant Joan de Vilassar de Mar.

Possiblement, d'aquesta manera s'aconseguien a la vegada tres objectius: oblidar-se definitivament de la família, guanyar el cel i descansar tranquil·lament després de tots els embolics soferts en vida fent realitat els dos desitjos que ritualment sempre es feien, en forma d'acrònim, al mencionar els morts: E.P.D. (*En paz descanse*) i D.G.G (*Dios guarde en su gloria*).

Jaume Sust i Alsina i Maria Vives Casanovas.